

2. LIDOVÁ PÍSEŇ (ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ)

Roku 1824 francouzský filolog Claude Fauriel vydal v Paříži první díl sbírky řeckých lidových písní i s jejich francouzskými překlady (*Chansons populaires de la Grèce moderne*), která poskytla řeckým básníkům, především zástupcům sedmiostrovní školy, důležitý materiál a podklad k práci. Do té doby byly řecké lidové písně vydávány jen v rámci cestopisů západních cestovatelů, kteří přijeli do Řecka hledat zde pozůstatky antické kultury s jasnou představou, jak by měli vypadat potomci starých Řeků. Až vypuknutí povstání proti Turkům zaměřilo pozornost na Řeky jako na moderní národ, který je plnohodnotným následovníkem antických předků, a Faurielovo vydání řeckých lidových písní k tomu významně přispělo. Po vzniku řeckého státu r. 1830 byla Faurielova sbírka opětovně vydávána a vznikla také řada nových. Zájem o lidové tradice souvisí s nastupujícím zájmem o historii, kulturu a jazyky moderních evropských národů, tedy obecně s národním obrozením v Evropě 19. století.

První řecké lidové písně máme doloženy již ve starověku, z historických pramenů víme, že již v té době na ostrově Rhodu děti na začátku jara obcházely stavení a zpívaly píseň, která začínala těmito slovy:

Ἦλθ' ἦλθε χελιδών,
καλὰς ὥρας ἄγουσα,
καλοῦς ἐνιαυτοῦς,
ἐπὶ γαστέρα λευκά,
ἐπὶ νῶτα μέλαινα.

Píseň je doložena i v byzantské době a je zpívána dodnes např. v této podobě:

Ἦρθε ἦρθε ἡ χελιδόνα
ἦρθε πάλι ἡ μελιδόνα
Κάθησε καὶ λάλησε
Καὶ γλυκὰ κελαίδησε

Řecké lidové písně jsou propojeny, jako u všech národů, s každodenním životem (písně milostné, svatební, ukolébavky, pracovní písně, nářky nad zemřelým), s církevními svátky (koledy) nebo s historickými událostmi (boje s Araby a Turky). Specificky řecké jsou písně o odchodu do ciziny inspirované ekonomickou emigrací.

Nejobvyklejším veršem lidové poezie je patnáctislabičný jamb (πολιτικός στίχος) s dierezi po osmé slabice, mnohem méně je zastoupen jamb dvanáctislabičný nebo trochejský verš. Rým se v lidové poezii objevoval jen výjimečně, běžnější je v novějších písních, kam pronikal vlivem italské renesanční literatury.

Následující písně jsou věnované životu na venkově a jeho různým fázím. Uvedená svatební píseň (*νυφιάτικα τραγούδια*) byla zpívána při odchodu nevěsty z rodného domu, krátké čtyřverší patří k písním o odchodu do ciziny (*τραγούδια της ξενιτιάς*) a dvě poslední písně, nářek nad zemřelým

(μοιρολογία) a píseň o smrti (τραγούδια του θανάτου), odkazují na pohanskou víru v posmrtný život v Hádu, novořecký Charos (Χάρως, srv. starořecký Χάρων) je personifikací smrti.

Όταν πᾶν νὰ πάρουν τὴ νύφη

Αὐτὸ τᾶστέρι τὸ λαμπρό, ποῦ πάει κοντὰ ᾿ς τὴν Πούλια,
αὐτὸ μοῦ φέγγει κ' ἔρχομαι, κόρη μ', ᾿ς τὸν ὄβορό σου.
Χτυπῶ τὴ θύρα δυὸ φοραῖς, τὸ παραθύρι πέντε.
«Σήκω ν' ἀλλάξης, κόρη μου, νὰ βάλῃς τᾶρματά σου,
γιατ' ἦρθαν νὰ σὲ πάρουνε πεζοῦρα καὶ καβάλλα.
Χίλιοι ἔρχονται καβαλλαριά, κι' ἄλλοι χίλιοι πεζοῦρα,
ξήντα μουλάρια κουβαλοῦν σιτάρι γιὰ τὸ γάμο.»¹

(Τῆς ξενιτειάς)

Τὴν ξενιτειά, τὴν ἀρφανιά, τὴν πίκρα, τὴν ἀγάπη,
τὰ τέσσαρα τὰ ζῦγιασαν, βαρύτερά εἰν' τὰ ξένα.
Ὁ ξένος εἰς τὴν ξενιτειά πρέπει νὰ βάνῃ μαῦρα,
γιὰ νὰ ταιριάξῃ ἢ φορεσιά μὲ τῆς καρδιάς τὴ λάβρα.²

Μοιρολόγι μάννας εἰς κόρην

Κόρη μου, σὲ κλειδώσανε κάτω ᾿ς τὴν Ἄλησμόνη,
ποῦ ᾿ς τὸ μπα δίγουν τὰ κλειδιά, ᾿ς τὸ ἔβγα δὲν τὰ δίγουν,
καὶ ᾿ς τὸ μπεινοξανάβγαγμα σφιχτὰ σὲ μανταλώνουν·
ποῦ κόρη μάννας δὲ μιλεῖ, μηδὲ ᾿ς τὴν κόρη ἢ μάννα,
μηδὲ τὰ τέκνα ᾿ς τοὺς γονιούς, μηδὲ οἱ γονιοὶ ᾿ς τὰ τέκνα,
κι' ὁ βασιλὲς ἀκόμη κεῖ μὲ ὄλους μας εἶν' ἴσια.
Ἐκεῖ ᾿ν' τὰ σπίτια σκοτεινά, οἱ τοῖχοι ραχνιασμένοι,
ἐκεῖ μεγάλοι καὶ μικροὶ εἶν' ἀνακατεμένοι.³

Τοῦ Χάρου καὶ τοῦ νιοῦ

Τρῶτε καὶ πίνετ' ἄρχοντες, κ' ἐγὼ νὰ σᾶς δηγοῦμαι,
κ' ἐγὼ νὰ σᾶσε δηγηθῶ γιὰ ἕναν ἀνθρωμένο,
γιὰ ἕνα νιόν, τὸν εἶδα γῶ ᾿ς τσοῖ κάμπους κ' ἐκυνήγα,
κυνήγα κ' ἐλαγώνευγεν ὁ νιὸς κι' ἀγριμολόγα.
᾿Σ τὸ γλάκιο πιάνει ὁ νιὸς λαγὸ, ᾿ς τὸν πῆδο πιάνει αγρίμι,
τὴν πέρδικα τὴν πλουμιστὴ ὀπίσω τὴν ἀφήνει.

1 POLITIS (1975): 179 a 180.

2 Ibidem 199.

3 Ibidem 215.

Μὰ ὁ Χάροντας ἐπέρασε κ' ἦτονε μανισμένος,
 ἔβγαλε, νιέ, τὰ ρούχα σου καὶ θέσε τάρματά σου,
 δέσε τὰ χέρια σου σταυρό, νὰ πάρω τὴ ψυχὴ σου.
 –Δὲ βγάνω γὼ τὰ ρούχα μου, δὲ θέτω τάρματά μου,
 μηδὲ τὰ χέρια μου σταυρό, νὰ πάρης τὴ ψυχὴ μου.
 Μ' ἄντρας ἐσύ, ἄντρας κ' ἐγὼ, κ' οἱ δυὸ καλ' ἄνθρωμένοι
 κ' ἄιντε νὰ πὰ ἀπαλαίψωμε 'ς τὸ σιδερόν ἀλῶνι,
 νὰ μὴ ραΐσουν τὰ βουνὰ καὶ νὰ χαλάσῃ ἡ χώρα.»

Καὶ πάνε κὶ ἀπαλεύανε 'ς τὸ σιδερόν ἀλῶνι.
 Κ' ἐννιά φοραῖς τὸν ἔβαλεν ὁ νιὸς τὸ Χάρο κάτω.
 Μ' ἀπάνω εἰς τς ἐννιά φοραῖς τοῦ Χάρο βαροφάνη.
 Πιάνει τὸ νιὸ 'ποὺ τὰ μαλλιά, χάμαις τὸν γονατίζει.
 «Ἄφισ με, Χάρο, τὰ μαλλιά, καὶ πιάσ' μ' ἀποὺ τὴ μέση,
 καὶ τοτεσὰς σοῦ δείχνω γὼ πῶς εἶν' τὰ παλληκάρια.
 –Αποκειδὰ τὰ πιάνω γὼ οὔλα τὰ παλληκάρια,
 πιάνω κοπέλλαις ὄμορφαις, κὶ ἄντρες πολεμιστάδες,
 καὶ πιάνω καὶ μωρὰ παιδιὰ μαζί μὲ τσοῖ μαννάδες.»⁴

Následující písně se vztahují k historickým událostem: k pádu Konstantinopole r. 1453 (θρήνοι), k bojům na hranicích Byzantské říše v 7. až 11. století (písně akritovského cyklu, ακριτικά) a k životu zbojníků a protitureckým bojům (κλέφτικα).

Po pádu Konstantinopole vznikla řada lidových i umělých písní, které na tuto událost reagovaly, popisovaly poslední chvíle císaře, který padl při obraně města, násilnosti páchané na křesťanech, znesvěcení chrámů apod. Písně akritovského cyklu popisují život akritů, obránců byzantských hranic, a jejich kontakty a boje s Araby. Hrdinou většiny z nich je Digenis Akritis, hlavní postava stejnojmenného eposu pravděpodobně z 10. století. Hlavním motivem následující písně, společným pro lidovou poezii i byzantský epos, je únos Digenisovy ženy.

Zbojnické písně vznikaly v době turkokracie od 16. století a popisují život a činy kletů a armatolů, boje proti Turkům, vítězné bitvy u hrdinskou smrt bojovníků. Hrdinové těchto písní nemají nadpřirozené schopnosti jako akrité, běžným prvkem je živý dialog.

Τῆς ἀγιάς Σοφιάς

Σημαίνει ὁ Θιός, σημαίνει ἡ γῆς, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια,
 σημαίνει κ' ἡ ἀγία Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
 μὲ τετρακόσια σήμαντρα κ' ἔξηνταδυὸ καμπάναις,
 κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς, κάθε παπᾶς καὶ διάκος.
 Ψάλλει ζερβὰ ὁ βασιλιάς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης,
 κὶ ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνναις.
 Νὰ μποῦνε 'ς τὸ χερουβικὸ καὶ νὰ βγῆ ὁ βασιλέας,
 φωνὴ τοῦς ἦρθε ἐξ οὐρανοῦ κὶ ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα:
 «Πάψετε τὸ χερουβικὸ κὶ ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
 παπᾶδες πᾶρτε τὰ γιέρα, καὶ σεῖς κεριὰ σθηστήτε,

4 Ibidem 222 a 223.

γιατί είναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλι νὰ τουρκέψη.
 Μὸν στείλτε λόγο ἔς τὴ Φραγκιά, νὰ ρτουνε τριά καράβια·
 τὸ νὰ νὰ πάρη τὸ σταυρὸ καὶ τᾶλλο τὸ βαγγέλιο,
 τὸ τρίτο, τὸ καλύτερο, τὴν ἅγια τράπεζά μας,
 μὴ μᾶς τὴν πάρουν τὰ σκυλιὰ καὶ μᾶς τὴν μαγαρίσουν».
 Ἡ Δέσποινα τaráχτηκε, κ' ἑδάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
 «Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴ πολυδακρύζης,
 πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλι δικά σας εἶναι».⁵

(Ἡ ἄρπαγὴ τῆς γυναικὸς τοῦ Ακρίτη)

Ὡς ἔτρωγα κι' ὡς ἔπινα σὲ μαρμαρένια τάβλα,
 ὁ μαῦρος μου χλιμίντρισε καὶ τὸ σπαθί μου ἔρραή,
 κ' ἐμένα ὁ νοὺς μου τό βαλε, παντρεύουν τὴν καλή μου,
 μὲ κάποιον ἄλλον τὴ βλογοῦν κ' ἐκείνη δὲν τὸν θέλει,
 παντρευαρθαβωνιάζουν τὴν κ' ἐμένα μ' ἀστοχοῦνε.
 Περνώ καὶ πάω ἔς τοὺς μαῦρους μου, τοὺς ἑβδομηταπέντε.
 «Μαῦροι μου ἀκριβοτάγιστοι καὶ μοσκαναθρεμμένοι,
 ποιὸς εἶν' ἀψὺς καὶ γλήγορος, νὰ τὸν καβαλλικέψω,
 ν' ἀστράψη ἔς τὴν ἀνατολή καὶ νὰ βρεθῆ ἔς τὴ δύση»·

Οἱ μαῦροι μου ὅσοι τᾶκουσαν οὐλοὶ βουβοὶ ἀπομείναν,
 κι' ὅσαις φοράδες τ' ἄκουσαν ἔρρηξαν τὰ πουλάρια·
 κ' ἕνας γρίβας παλιόγριβας, σαρανταπληγιασμένος,
 κείνος ἀπολογήθηκε, γυρίζει καὶ μοῦ λέει.
 «Ἐγὼ εἶμαι ἀψὺς καὶ γλήγορος νὰ πάγω ὅθε κι' ἂν εἶναι.
 Ὄπου εἶναι γάμος καὶ χαρὰ πάνε τὰ νιά μουλάρια,
 ὅπου εἶναι πόλεμος φρικτὸς παίρνουν ἐμὲ τὸ γέρο.
 Ἐγὼ εἶμαι γέρος κι' ἄχαρος, ταξίδια δὲ μοῦ πρέπουν,
 μὰ γιὰ χατίρι τῆς κυρᾶς νὰ μακροταξιδέψω,
 ὅπου μ' ἀκριβοτάγιζε ἔς τὸ γῦρο τῆς ποδιάς της,
 κι' ὅπου μ' ἀκριβοπότιζε ἔς τὴ χουῖφτα τοῦ χεριοῦ της.
 Μόν' δέσε τὸ κεφάλι σου μὲ δυὸ μὲ τρία μαντήλια,
 καὶ σφίξε τὴ μεσοῦλα σου μὲ δυὸ μὲ τρία ζουνάρια,
 νὰ μὴ σὲ φάη ἡ βουὴ καὶ ντραλιστῆς καὶ πέσης.
 Καὶ μὴ σὲ πάρη κourtesia καὶ βάλης φτερνιστῆρι,
 καὶ θυμηθῶ τὴ νιότη μου καὶ κάμω σάν πουλάρι,
 καὶ σπείρω τὰ μυαλούδια σου ἔς ἐννια μoδιῶ χωράφι.»

Στρώνει γοργὰ τὸ μαῦρο του, γοργὰ καβαλλικεῦει.
 Δίνει βιτσιὰ τοῦ μαῦρου του καὶ πάει σαραντα μίλλια,
 καὶ μεταδευτερώνει του καὶ πάει σαρανταπέντε.
 Ἐς τὴ στράτα νόπου πήγαινε τὸ θιὸν ἐπαρακάλει.

5 Ibidem 4 a 5.

«Θέ μου νὰ βρῶ τὸν κύρη μου ἔς τὰμπέλι νὰ κλαδεύη.»
 Σὰ χριστιανὸς ποῦ τῶλεγε, σὰν ἅγιος ἐξακούστη,
 κι' ἀπάντησε τὸν κύρη του ποῦ κλάδευε ἔς τὰμπέλι.
 «Καλῶς τὰ κάνεις, γέροντα, τὸ τίνος εἶν' τὰμπέλι;
 –Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς σκοτεινιάς, τοῦ γιοῦ μου τοῦ φευγάτου.
 Σήμερα τῆς καλίτσας του τῆς δίνουν ἄλλον ἄντρα,
 ἐψῆς ἐπῆραν τὰ προικιά καὶ σήμερα τῆ νύφη.
 –Παρακαλῶ σε, γέροντα, ἀλήθεια νὰ μὲ δώσης,
 τάχα θὰ φτάσω ἔς τὴ χαρά, θὰ φτάσω καὶ ἔς τὸ γάμο;
 –Ἄν ἔχης μαῦρο γλήγορο ἔς τὸ σπίτι τοὺς προφτάνεις,
 κι' ἂν εἶν' ὀκνὸς ὁ μαῦρος σου ἔς τὴν ἐκκλησιά τοὺς βρίσκεις.»
 Δίνει βιτσιὰ τοῦ μαύρου του καὶ πάει σαράντα μίλλια,
 καὶ μεταδευτερώνει του καὶ πάει σαρανταπέντε.
 Ἐς τὴ στράτα νόποῦ πήγαινε τὸ θιὸν ἐπαρακάλει.
 «Θέ μου νὰ βρῶ τὴ μάννα μου ἔς τὸν κῆπο νὰ ποτίζη!»
 Σὰ χριστιανὸς ποῦ τῶλεγε, σὰν ἅγιος ἐξακούστη,
 κι' εὐρήκε τὴ μαννούλα του ποῦ πότιζε τὸν κῆπο.
 «Ὡρα καλή, γερόντισσα, τὸ τίνος εἶν' ὁ κῆπος;
 –Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς σκοτεινιάς, τοῦ γιοῦ μου τοῦ φευγάτου,
 ποῦ σήμερα ἢ γυναῖκα του θὰ πάρη ν᾿ ἄλλον ἄντρα,
 ἐψῆς ἐπῆραν τὰ προικιά καὶ σήμερα τῆ νύφη.
 –Πές μου νὰ ζῆς, γερόντισσα, φτάνω κ' ἐγὼ ἔς τὸ γάμο;
 –Ἄν ἔχης μαῦρο γλήγορο, ἔς τὸ σπίτι τοὺς προφτάνεις,
 κι' ἂν εἶν' ὀκνὸς ὁ μαῦρος σου, ἔς τὴν ἐκκλησιά τοὺς βρίσκεις.»

Δίνει τοῦ μαύρου του βιτσιὰ ἔς τὴ χώρα κατεβαίνει.
 Ἐκεῖ σιμά, ἐκεῖ κοντὰ ἔς τὸ σπίτι του νὰ φτάση,
 ὁ μαῦρος του χλιμίντρισε κ' ἡ κόρη ἀναστενάζει.
 «Τί ἔχεις, κόρη μ', καὶ θλίβεσαι καὶ βαριαναστενάζεις,
 τὰ ροῦχα σου δὲν εἶν' καλά, ἢ τὰ φλωριά σου λίγα;
 –Φωτιά νὰ κάψ' τὰ ροῦχα σου καὶ λάβρα τὰ φλωριά σου,
 τί ὁ μαῦρος ποῦ χλιμίντρισε σὰν τοῦ καλοῦ μου μοιάζει.
 –Ἄν εἶν' ὁ πρῶτος ἄντρας σου νὰ βγῶ νὰ τὸν σκοτώσω.
 –Δὲν εἶν' ὁ πρῶτος ἄντρας μου νὰ βγῆς νὰ τὸν σκοτώσης,
 μόν' εἶν' ὁ πρῶτος μου ἀδερφός, μοῦ φέρνει τὰ προικιά μου.
 –Ἄν εἶν' ὁ πρῶτος σου ἀδερφός, ἔβγα νὰ τὸν κεράσης.»
 Χρυσὸ ποτήρι ν᾿ ἄρπαξε νὰ βγῆ νὰ τὸν κεράση.
 «Δεξιά μου στέκα, λυγερή, ζερβά μου πέρνα, κόρη.»
 Τὸ μαῦρο του χαμήλωσε κ' ἡ κόρη ἀπάνω εὐρέθη.
 Βγάλλει καὶ τὸ χρυσὸ σπαθὶ καὶ τάργυρὸ μαχαίρι,
 δίνει τοῦ μαύρου του βιτσιὰ κ' ἐπῆρε χίλια μίλλια,
 μηδὲ τὸ μαῦρον εἶδανε, μήτε τὸν κορνιαχτό του.
 Ὅπου εἶχε μαῦρο γλήγορο νεῖδε τὸν κορνιαχτό του,
 κι' ὅπου εἶχε μαῦρο κ' εἶν' ὀκνός, μηδὲ τὸν κορνιαχτό του.⁶

6 Ibidem 98-100.

Τοῦ Κοντογιάννη

Κοιμάται ἀστρί, κοιμάται αὐγή, κοιμάται νιδ φεγγάρι,
 κοιμάται ἡ καπετάνισσα, νύφη τοῦ Κοντογιάννη
 μέσ' ἔς τὰ χρυσὰ παπλώματα, μέσ' ἔς τὰ χρυσὰ σεντόνια.
 Νὰ τὴν ξυπνήσω ντρέπομαι, νὰ τῆς τὸ πῶ φοβοῦμαι,
 νὰ μάσω μοσκοκάρυδα, νὰ τὴν πετροβολήσω,
 ἴσως τὴν πάρῃ ἢ μυρωδιά, ἴσως τὴν ἐξυπνήσῃ.

Σηκώθη ἡ καπετάνισσα καὶ μὲ γλυκορωτάει.
 «Τὸ τί μαντάτα μοῦ φερες ἀπὸ τοὺς καπετάνιους;
 –Πικρὰ μαντάτα σοῦ ἔφερα ἀπὸ τοὺς καπετάνιους.
 Τὸ Νικολάκη πιάσανε, τὸν Κωσταντὴ βαρέσαν.
 –Ποῦ σαι, μαννοῦλα, πρόφτασε, πιάσε μου τὸ κεφάλι,
 καὶ δέσ' το μου σφιχτὰ σφιχτὰ, γιὰ νὰ μοιρολογήσω;
 Νὰ κλάψω γιὰ τὸν Κωσταντὴ, ἢ γιὰ τὸ Νικολάκη;
 Ἦσαν μπαϊράκια ἔς τὰ βουνά, καὶ φλάμπουρα ἔς τοὺς κάμπους.»⁷

V baladě *Most přes řeku Artu* (Τοῦ γιοφυριοῦ τῆς Ἄρτας) motiv živé oběti nezbytné pro zdar významného stavebního díla vychází z tradice sahající až k antice a patří k motivům společným pro lidové písně v různých oblastech Balkánu. V řeckém kontextu známe např. písně o stavbě mostu přes řeku Sperchios nebo Pinios ve středním Řecku nebo o budování akvaduktu, který zásoboval Konstantinopol. Most přes řeku Artu byl náročným a obdivovaným dílem, není tedy divu, že se jeho stavba stala inspirací pro následující lidovou píseň z Kerkyry:

Τοῦ γιοφυριοῦ τῆς Ἄρτας

Σαράντα πέντε μάστοροι κ' ἐξήντα μαθητᾶδες,
 γιοφῦρι νέθεμέλιωναν ἔς τῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι.
 Ὀλημερίς τὸ χτίζανε, τὸ βράδῳ ἐγκρεμιζόταν.
 Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητᾶδες.
 «Ἀλίμονο ἔς τοὺς κόπους μας, κρίμα ἔς τοῖς δούλεψαῖς μας,
 ὀλημερίς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδῳ νὰ γκρεμίζεται.»
 Πουλάκι ἐδιάβη κ' ἔκατσε ἀντίκρυ ἔς τὸ ποτάμι,
 δὲν ἐκελάιδε σὰν πουλί, μηδὲ σὰ χιλιδόνι,
 παρὰ ἐκελάιδε κ' ἔλεγε, ἀνθρωπινὴ λαλίτσα.
 «Ἄ δὲ στοιχειώσετε ἀνθρώπο, γιοφῦρι δὲ στεριώνει·
 καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
 παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφὴ γυναῖκα,
 πόρχεται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ, καὶ πάρωρα τὸ γιόμα.»

Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
 Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλί τὰηδόνι:
 Ἀργὰ ντυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχτῆ, ἀργὰ νὰ πάῃ τὸ γιόμα,

⁷ Ibidem 70.

ἀργὰ νὰ πάη καὶ νὰ διαβῆ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφῦρι.
Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε, κὶ ἄλλιῶς ἐπῆγε κ' εἶπε.
«Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφῦρι.»

Νὰ τῆνε κ' ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.
Τὴν εἶδ' ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.
Ἀπὸ μακριὰ τοὺς χαιρετᾷ κὶ ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει.
«Γεῖά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητᾶδες,
μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας κ' εἶναι βαργωμισμένος;
–Τὸ δαχτυλίδι τῶπεσε 'ς τὴν πρώτη τὴν καμάρα,
καὶ ποιὸς νὰ μπῆ καὶ ποιὸς νὰ βγῆ τὸ δαχτυλίδι νὰ βρῆ;
–Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι κ' ἐγὼ νὰ πᾶ' σ' τὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ μπῶ, κ' ἐγὼ νὰ βγῶ, τὸ δαχτυλίδι νὰ βρῶ.»

Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μηδὲ 'ς τὴ μέσ' ἐπῆγε,
«Τραῦα, καλέ μ', τὸν ἄλυσσο, τραῦα τὴν ἄλυσίδα,
τί ὄλον τὸν κόσμο ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἤῤα.»
Ἔνας πιχάει μὲ τὸ μυστρί, κὶ ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
παίρνει κὶ ὁ πρωτομάστορας καὶ ρήχνει μέγα λίθο.

«Ἀλίμονο 'ς τὴ μοῖρα μας, κρίμα 'ς τὸ ριζικό μας!
Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε, κ' οἱ τρεῖς κακογραμμέναις,
ἢ μιά χτισε τὸ Δούναβη, κ' ἢ ἄλλη τὸν Ἀφράτη
κ' ἐγὼ ἢ πιλιὸ στερνότερη τῆς Ἄρτας τὸ γιοφῦρι.
Ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφῦρι,
κὶ ὡς πέφτουν τὰ δεντρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάταις.

–Κόρη τὸ λόγον ἄλλαξε, κὶ ἄλλη κατάρα δῶσε,
πῶχαις μονόκριβο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περάση.»
Κὶ αὐτὴ τὸ λόγον ἄλλαξε, κ' ἄλλη κατάρα δίνει.
«Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφῦρι,
κὶ ἄν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάταις,
τί ἔχω ἀδερφὸ 'ς τὴν ξενιτειά, μὴ λάχη καὶ περάση.»⁸

8 Ibidem 130 a 131.